

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу **ПОГРЕБСЬКОГО ТАРАСА ГЕОРГІЙОВИЧА**
«Територіальні особливості системи охорони здоров'я Волинської області»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук
за спеціальністю 11.00.02 – економічна та соціальна географія

1. Актуальність обраної теми дослідження та її зв'язок з планами та напрямками науково-дослідних робіт наукових установ і організацій, державними та галузевими науковими програмами.

Здоров'я населення виступає надзвичайно важливим чинником соціально-економічного розвитку держави, а також збалансованого розвитку всіх її галузей. За роки незалежності на території України склалася досить складна демографічна ситуація, яка характеризується динамічним зменшенням чисельності населення, низькою тривалістю життя та високим рівнем смертності населення. Одними з основних завдань, що стоять сьогодні перед Українською державою є покращення здоров'я та зниження показників захворюваності населення.

Ключовим елементом національної безпеки держави, а також важливою складовою її соціального комплексу виступає система охорони здоров'я. Сучасний економічний стан регіонів України та держави в цілому характеризується деструктивними змінами в усіх сферах діяльності, у тому числі і в системі охорони здоров'я. Саме від ефективності її функціонування залежить здоров'я нації. Покращення демографічного потенціалу вимагає підвищення якості надання медичної допомоги населенню, а також викликає необхідність здійснення комплексних заходів щодо реформування системи охорони здоров'я. Тому актуальність теми дисертаційного дослідження **Т. Г. Погребського**, у якому розкриваються територіальні особливості системи охорони здоров'я населення Волинської області є безперечною.

Дисертаційне дослідження **Т. Г. Погребського** безпосередньо пов'язане з напрямами науково-дослідної роботи кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, зокрема з темами «Суспільно-географічні особливості соціальної безпеки регіону як чинника його стійкого розвитку в аспекті раціонального природокористування» (державний реєстраційний номер 0111U008533) та «Територіальні особливості формування конкурентоспроможності регіону» (державний реєстраційний номер 0115U000504).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертації, зумовлені логічною побудовою структури дослідження, коректним вибором і застосуванням методів дослідження. Отримані здобувачем наукові положення роботи характеризуються достатньо висо-

ким рівнем обґрунтованості, що забезпечено опрацюванням численних джерел інформації. У процесі підготовки дисертації автором використано 181 інформаційне джерело, серед яких значна кількість монографій, наукових статей відомих вітчизняних і зарубіжних учених. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, що містяться в дисертації, зумовлена також тим, що вони одержані на основі аналізу великого обсягу статистичних матеріалів Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Волинській області, Волинського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики, управлінь статистики районних адміністрацій Волинської області, даних офіційних звітів, бюлетенів, аналітичних оглядів Волинської обласної державної адміністрації. Позитивне враження від роботи посилює значна кількість цікавого ілюстративного, зокрема картографічного матеріалу.

У дисертаційній роботі сформульовано та обґрунтовано сукупність наукових положень і результатів, висновків та рекомендацій, які характеризуються новизною і розв'язують конкретне науково-практичне завдання – виявлення територіальних особливостей системи охорони здоров'я Волинської області, визначення основних проблем та обґрунтування шляхів їх вирішення. Серед елементів наукової новизни в дисертаційному дослідженні **Т. Г. Погребського** слід зазначити наступні аспекти:

- дисертантом вперше встановлено просторово-часові особливості розвитку системи охорони здоров'я як функціональної складової регіональної соціогеосистеми (розділ 3);
- виявлено чинники формування та розвитку системи охорони здоров'я Волинської області на основі факторного аналізу (підрозділ 3.1, с. 121-126);
- виконано групування та класифікації соціогеосистем Волинської області за особливостями розвитку системи охорони здоров'я, зокрема проведено групування соціогеосистем Волинської області за сукупністю статистичних параметрів розвитку системи охорони здоров'я на основі кластерного аналізу (підрозділ 3.2, с. 127-132), розроблено класифікацію соціогеосистем Волинської області за показниками системного розвитку системи охорони здоров'я (підрозділ 3.3, с. 132-139), здійснено групування районів Волинської області за динамікою розвитку системи охорони здоров'я (підрозділ 3.4, с. 150-152);
- змодельовано та проаналізовано траєкторії розвитку соціогеосистем Волинської області за показниками розвитку системи охорони здоров'я (підрозділ 3.4, с. 140-154).

На основі узагальнення результатів дослідження автором аргументовано науково-практичні висновки, виявлено територіальні особливості системи охорони здоров'я Волинської області, визначено основні проблеми та обґрунтовано шляхи їх вирішення. За науковим рівнем дисертацію можна кваліфікувати як завершену самостійну наукову роботу, в якій отримано нові теоретичні й практичні результати в області дослідження системи охорони здоров'я, що повністю відповідає об'єктно-предметній області суспільної географії.

3. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання.

Отримані дисертантом результати мають суттєве значення для суспільно-географічної науки і практичної діяльності. Наукові результати дисертаційного дослідження **Т. Г. Погребського** можуть бути основою для прийняття управлінських рішень стосовно реформування та подальшого розвитку системи охорони здоров'я Волинської області. Також вони можуть бути впроваджені регіональними органами влади при розробці програм соціально-економічного розвитку та заходів щодо покращання медико-демографічної ситуації у Волинській області та її окремих районах. Теоретико-методичні положення дисертації можуть використовуватись для подальшого вдосконалення дослідження розвитку системи охорони здоров'я інших регіонів України.

Окремі положення дисертаційного дослідження **Т. Г. Погребського** використані Волинським обласним інформаційно-аналітичним центром медичної статистики при вивченні особливостей захворюваності та смертності населення області та її окремих районів (довідка №-53/2-1.16.15 від 07.04.2015 р.), Управлінням охорони здоров'я Волинської обласної державної адміністрації в обліково-аналітичній роботі (довідка №-55/1-1.16.15 від 08.04.2015 р.), а також при розробці «Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року» (довідка №-06-29/1738 від 22.04.2015 р.).

Результати та основні положення дисертаційного дослідження **Т. Г. Погребського** також знайшли використання у навчально-виховному процесі географічного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки при викладанні курсів «Географія населення з основами демографії» та «Основи соціальної географії» (довідка №-25 від 14.04.2015 р.), а також при підготовці та викладанні спецкурсів на кафедрі соціально-економічної географії і регіонознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, а саме: «Комп'ютерні технології в суспільній географії», «Теорія і методологія географічної науки», «Інформаційна географія і ГІС» (довідка № 0202-612 від 22.04.2015 р.).

4. Оцінка змісту дисертації, її зміст та оформлення.

Дисертаційне дослідження **Т. Г. Погребського** складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 271 сторінку, з них 161 сторінка основного тексту. Робота містить 29 таблиць, 113 рисунків, у т.ч. 22 картосхеми, 7 додатків загальним обсягом 53 сторінки. Список використаних джерел включає 181 найменування на 20 сторінках.

У першому розділі «*Теоретико-методичні особливості суспільно-географічного дослідження системи охорони здоров'я*» автором висвітлено науково-теоретичні засади суспільно-географічного дослідження системи охорони здоров'я (підрозділ 1.1, с. 13-30), зокрема розкрито поняттєво-термінологічний апарат дослідження та виконано аналіз попередніх досліджень. Обґрунтовано, що система охорони здоров'я є об'єктом дослідження суспільної географії (підрозділ 1.2, с. 30-41), висвітлено розвиток суспільно-

географічних досліджень системи охорони здоров'я та визначено її місце в соціальній інфраструктурі. Запропоновано і детально проаналізовано методологічні підходи та методи дослідження системи охорони здоров'я з позицій суспільної географії (підрозділ 1.3, с. 42-55).

У другому розділі *«Суспільно-географічні умови формування та розвитку системи охорони здоров'я Волинської області»* розглянуто національну систему охорони здоров'я України як середовище функціонування системи охорони здоров'я Волинської області (підрозділ 2.1, с. 58-84). Охарактеризовано внутрішньорегіональні чинники формування та розвитку системи охорони здоров'я Волинської області (підрозділ 2.2, с. 84-104), визначено місце Волинської області в національному вимірі за показниками функціонування системи охорони здоров'я, проаналізовано особливості демографічної ситуації та захворюваності населення регіону за класами хвороб. Наведено структурні особливості регіональної системи охорони здоров'я (підрозділ 2.3, с. 104-117), представлено компонентну (рис. 2.26, с. 105), територіальну (рис. 2.29, с. 113) та управлінську структури системи охорони здоров'я Волинської області.

У третьому розділі *«Суспільно-географічні особливості системи охорони здоров'я Волинської області»* автором наводяться результати оцінки впливу чинників формування та розвитку системи охорони здоров'я Волинської області за результатами факторного аналізу, надано інтерпретацію двом факторам – кадрового забезпечення та забезпеченості закладами охорони здоров'я, а також трьом індикаторам – смертності населення за класами хвороб, захворюваності населення, демографічному (підрозділ 3.1, с. 121-126). Проведено групування соціогеосистем Волинської області за результатами кластер-аналізу (підрозділ 3.2, с. 127-132). Розроблено класифікацію соціогеосистем Волинської області за показниками системного розвитку, зокрема показником стану розвитку – площею проекції образу системи в багатовимірному ознаковому просторі на площину та інформаційною ентропією (підрозділ 3.3, с. 132-139, рис. 3.13, с. 139). Здійснено моделювання траєкторії розвитку районних систем охорони здоров'я населення Волині (підрозділ 3.4, с. 140-154). Досліджено узгодженість та специфічність розвитку системи охорони здоров'я у соціогеосистемах Волинської області (підрозділ 3.5, с. 155-161). Визначено основні проблеми системи охорони здоров'я Волинської області та обґрунтовано рекомендації щодо поліпшення її стану на основі компонентного аналізу (підрозділ 3.6, с. 161-189).

Загальні висновки, що відображають і узагальнюють результати дослідження представлено на 4 сторінках.

Структура дисертаційного дослідження **Т. Г. Погребського** логічно побудована, предметно-об'єктно взаємопов'язана з метою та завданнями роботи. Виклад матеріалу відзначається послідовністю та логічністю. Зміст розділів та висновків дисертаційної роботи свідчить про її цілісність і завершеність.

5. Зауваження, недоліки та дискусійні положення дисертаційного дослідження.

Підкреслюючи в цілому високий науково-практичний рівень роботи **Т. Г. Погребського**, слід зазначити окремі положення дисертаційного дослідження, що викликають зауваження або носять дискусійний характер.

1. У підрозділі 1.3 «Методичні засади дослідження» автором описується застосування загальнонаукових підходів, таких як географічний, системний, синергетичний, інформаційний та історичний. Проте їх аналіз є досить поверхневим. На нашу думку зазначені підходи є надзвичайно важливими для суспільно-географічного дослідження і потребують більш детальної характеристики. Окрім того, необхідно було б зазначити як саме ці підходи застосовувались безпосередньо у дисертаційному дослідженні пошукача.

2. У географічній науці прийнята чітка ієрархічна система методологічних елементів, відповідно до якої методи дослідження поділяються на філософські (найбільш загальна логіка дослідження), загальнонаукові (реалізація міждисциплінарних зв'язків) і конкретнонаукові або спеціальні (зв'язки між спорідненими науками). На с. 49 наводиться авторська схема «Методи суспільно-географічного дослідження регіональної системи охорони здоров'я». На даній схемі можна прослідкувати групи методів, які безпосередньо використовуються у дослідженні дисертанта. Автор зазначає, що до філософських методів відносяться методи індукції та дедукції, а до загальнонаукових – методи аналізу та синтезу. Виникає питання, чому саме так пошукач поділяє ці методи.

3. Конкретно-наукові методи даного дисертаційного дослідження описані з різною детальністю, що є необґрунтованим. Наприклад, метод моделювання траєкторії розвитку соціогеосистем у нормованому багатовимірному ознаковому просторі описаний досить детально (с. 53-54). В той же час методи багатовимірної класифікації за рівнем і станом розвитку згадані тільки на рівні ідеї методу, хоча результати їх застосування мають велике значення у дослідженні.

4. Аналізуючи територіальну структуру системи охорони здоров'я Волинської області, доцільно було б провести медико-географічне районування території регіону. На нашу думку автором недостатньо уваги приділено елементам територіальної організації системи охорони здоров'я населення Волинської області, адже саме вони є важливою основою реформування територіальної структури медичного комплексу регіону (с. 112-115).

5. У дисертаційному дослідженні чітко висвітлено просторово-часові особливості розвитку системи охорони здоров'я Волинської області. Проте в роботі недостатньою мірою розкриті причини такої диференціації (розділ 3).

6. У підрозділі 3.6.3. представлені рекомендації щодо поліпшення стану системи охорони здоров'я населення у районах Волинської області на основі компонентного аналізу. Проте автором не запропоновані конкретні шляхи вирішення існуючих проблем.

7. Деякі з загальних висновків роботи носять поверхневий характер та не в повній мірі відображають результати, які автор отримав в процесі ґрунтов-

ного дослідження територіальних особливостей системи охорони здоров'я Волинської області. Наприклад у висновку 9 зазначено яким способом були отримані конкретні рекомендації щодо поліпшення стану системи охорони здоров'я населення у районах Волинської області, проте не вказана сама суть обґрунтованих рекомендацій.

8. Зауваження технічного характеру:

- в дисертації простежується велика кількість скорочень, що значно погіршує сприйняття матеріалу;

- в основному тексті присутня велика кількість таблиць, які б можна було винести у додатки;

- є недоліки в оформленні списку використаних джерел;

- викликають зауваження назви деяких таблиць та рисунків, а також їх зміст (наприклад, таблиці розділу 3, не зрозуміло які числові характеристики містять);

- іноді відсутні посилання на джерела інформації, зокрема у підрозділі 1.1, де подано трактування за одним із вчених, але посилання на його роботи відсутні;

- є зауваження щодо оформлення картографічних матеріалів, оскільки в них не зовсім чітко відображені межі адміністративних областей, відсутні гідрологічні об'єкти, на картосхемах Волинської області слід було б зазначити координати з сусідніми державами та регіонами України;

- в роботі зустрічаються деякі граматичні та стилістичні помилки, а також помилки перекладу.

Зазначені дискусійні положення та зауваження мають дискусійний та рекомендаційний характер і не знижують в цілому достатньо високий науковий і практичний рівень дисертаційної роботи.

6. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

Результати та основні положення дисертаційного дослідження **Т. Г. Погребського** викладено в 27 наукових працях загальним обсягом близько 9,33 д.а., з яких 14 публікацій загальним обсягом 6,71 д.а. опубліковано у наукових фахових виданнях, у т. ч. 5 статей обсягом 2,53 д.а. – в іноземних виданнях. У публікаціях відображено всі основні положення дисертації.

7. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Структура та зміст дисертації повно відображені в авторефераті.

8. Відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника та нормативних актів ДАК України.

Дисертація **Т. Г. Погребського** відповідає вимогам відповідних пунктів «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів

України від 24.07.2013 р. № 567 щодо дисертаційних робіт, які представляються на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

9. Загальний висновок.

Дисертація **Т. Г. Погребського** «*Територіальні особливості системи охорони здоров'я Волинської області*» присвячена актуальній темі, має наукове та практичне значення, містить нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне завдання – розкриття територіальних особливостей системи охорони здоров'я Волинської області, визначення основних проблем та обґрунтування шляхів їх вирішення.

Дисертація «*Територіальні особливості системи охорони здоров'я Волинської області*» є завершеним самостійним одноосібним науковим дослідженням, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор, **Тарас Георгійович Погребський**, заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.02 – економічна та соціальна географія.

Офіційний опонент

доктор географічних наук, професор,
професор кафедри країнознавства і туризму
Національного авіаційного університету

І. М. Дудник

02.09.2015 р.

Підпис професора Дудника І. М. засвідчую
Вчений секретар НАУ

О. Варченко